

Pasningsvejledning

Husmus

Husmus (*Mus musculus*) findes i mange forskellige fremavlede varianter. De bruges både som familiedyr, forsøgsdyr og foderdyr, men uanset brug stiller de samme krav til hold og pasning for at trives. Foto: Vladimir Motycka

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Mus musculus
Husmus (House mouse)

Husmusen er en gnaver (Rodentia) tilhørende familien Muridae (Ægte mus). Familien er den mest artsrige blandt alle pattedyr med mere end 700 arter af mus, rotter, ørkenrotter, pigmus m.fl. Slægten *Mus* omfatter i sig selv over 35 arter.

Husmusen opdeles i flere underarter, bl.a. *M. musculus domesticus* (vesteuropæisk eller mørk husmus) og *M. musculus musculus* (østeuropæisk eller lys husmus), der begge forekommer i Danmarks natur.

2 Fuldvoksen størrelse

Husmusens kropslængde er 6,5-10 cm plus halen på 5-10 cm, og vægten er typisk 10-25 g. Fremavlede mus er dog ofte større og tungere.

Sværhedsgrad:
Lidt krævende

Kort om dyret

- Ca. 7-10 cm, 10-25 g; findes i mange varianter
- Op til 3 år gammel
- Aktiv både nat og dag
- Bur min. 80 x 40 cm med skjul og klatremuligheder
- Gnavemateriale og gerne gravemuligheder
- Klatrer og hopper godt
- Kan ved træning blive tam og lære mange ting
- Æder naturligt frø, frugt og insekter
- Lever i grupper; skal altid holdes mindst 2 sammen
- Drægtig i ca. 3 uger og føder 3-15 unger
- **Bemærk:** Husmus stiller samme krav til hold og pasning uanset brug (familiedyr, foderdyr)

Udbredelse og levesteder

Husmusen oprinder fra Asien men findes i dag i stort set hele verden. Den er meget tilpasningsdygtig og kan leve tæt på mennesker, hvor den ofte ses som et skadedyr.

Læs mere i afsnit 11.

Pelsen er typisk kort, og farven kan variere fra hvid til grå og lys brun til sort. Bugen er typisk lysere. Ørerne og halen er næsten pelsløse. På nuværende tidspunkt findes der knap 100 forskellige fremavlede typer af husmus. Varianterne inkluderer kort-, lang-, krølhårede mus, nøgenmus og silkemus, og alle typer kan variere i farve, evt. med aftegninger.

Musens lange knurhår bruges til at sanse omgivelserne, og de er meget følsomme over for bevægelser og luftstrømme. Hunner har fem par dievorter. Husmus har duftkirtler ved kønsorganerne, hvorfra duftstoffer (feromoner) afgives.

3 Forventet levealder

Vilde husmus bliver ofte kun knap 1 år, da de er bytte for mange rovdyr. I fangenskab bliver de ofte op til 3 år. Det ældste registrerede individ (uden brug af genetisk manipulation eller medicin) blev over 4 år.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Husmus lever naturligt oftest i grupper med en han, flere hunner og deres unger. De er typisk skumrings- og nataktive og undgår generelt områder uden skjul. Tamme husmus er dog ofte også aktive om dagen. Grundet deres naturligt store sociale behov skal de altid holdes flere sammen.

Til en gruppe på 2-3 voksne individer skal buret være mindst 80 x 40 cm stort og 40 cm i højden, men meget gerne større. Ved flere mus bør burets bundareal øges med ca. 20 % pr. ekstra voksne individ. Ved en større gruppe, hvor et tilstrækkeligt stort bur er svært at skaffe, kan flere bure sammensættes (evt. med rør) via åbninger i endevæggene. Da husmus er adrætte og klatrer godt, kan buret med fordel udnyttes i højden med flere etager, rør, grene o.l., så det samlede bevægelsesareal øges. Buret skal være lukket ovenfra, så de ikke kan klatre/springe ud, overdelen kan være i metaltremmer (med tilpas lille afstand, så musene ikke kan undslippe eller komme i klemme), mens underdelen kan være i plast. Et akvarium med låg af trådnat kan også bruges, såfremt der sikres tilstrækkelig ventilation i buret. Træ er et dårligt burmateriale, da det suger væske, er svært at rengøre ordentligt, og musene kan gnave sig ud.

Husmusen foretrækker at opholde sig steder, hvor den altid har mulighed for at skjule sig. Buret bør derfor have flere skjulesteder og mørke huler/redekasser. Som redemateriale skal der være hø og halm tilgængeligt, evt. suppleret med andet blødt materiale (f.eks. neutralt toiletpapir og tøjstrimler).

Bundlaget skal bestå af f.eks. spåner, hampestrøelse, bølgeflis eller andre ikke-støvende produkter (ikke savsmuld og granspåner).

Buret skal placeres over gulvet uden for træk, røg og direkte sol, og med en naturlig belysning i en naturlig døgnrytme (f.eks. dagslys).

Drikkeflasken skal rengøres og genopfyldes dagligt. Foderrester (med undtagelse af tørfoder) fjernes, hver gang der fodres på ny (min. dagligt). Husmus besørger ofte et bestemt sted, og ekskrementer skal fjernes dagligt. Bundlaget og redematerialet bør udskiftes 2 gange ugentligt, mens buret skal tømmes og rengøres mindst 1 gang ugentligt med vand og neutral, biologisk nedbrydelig sæbe. Sæt dog lidt af redemateriale tilbage i buret, så nogle af musenes duftstoffer bevares, og stress således mindskes.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Husmus bør som udgangspunkt holdes ved stuetemperatur og ikke for koldt og i træk.

Musens fortænder vokser livet igennem, og det er derfor vigtigt, at den har mulighed

Husmus findes i mange fremavlede varianter med forskellige pelstyper og -farver. Den naturlige farve er grålig/brunlig. Foto: Dansk Primat Sammenslutning - Foreningen for Exotiske Pattedyr

Menneske & dyr

Hvor husmus i naturen lever tæt på mennesker, anses de ofte som skadedyr, der ødelægger afgrøder og inventar, æder/forurener mad og overfører sygdomme.

Husmusen er i over 300 år blevet avlet i fangenskab i mange forskellige varianter i farve, pels, størrelse og temperament.

Husmus bruges både som familiedyr, foderdyr og forsøgsdyr. Alle husmus, uanset brug, tilhører samme art og stiller derfor samme krav til hold, aktiviteter og stimuli for at trives i fangenskab.

for at slibe dem ved masser af gnavemateriale (f.eks. gulerødder, ben, og grene fra usprøjtede frugttræer).

I et rummeligt anlæg med masser af klatre- og evt. gravemuligheder vil kløerne slides tilstrækkeligt, og klipning er unødvendigt.

6 Stimulering og behov for motion

Gem så vidt muligt foder rundt omkring i buret og i forskellige udfordrende beholdere. Nødder med skal kan gives af og til, så de aktiveres med at åbne dem og her får slebet tænderne.

Grene på kryds og tværs i buret, som musene kan kravle og klatre på, er en god miljøberigelse. Brug ligeledes inventar, som stimulerer og aktiverer dem, såsom rør, stiger, urtepotter, æsker, toilet- og køkkenruller og andet legetøj, som de kan klatre i/på/igennem og skjule sig i.

Mus kan klemme sig gennem meget små huller og sprækker (på størrelse med en kuglepen), de klatrer godt og kan springe både højt og langt. Derfor bør kun helt tamme mus, der er trænet til at komme på kald eller ved foder, lukkes ud i kontrollerede omgivelser og under opsyn, så de har mulighed for at undersøge nye ting og få mere motion. Sørg for, at alle vinduer, døre, sprækker, huller mv. er helt aflukkede, så de ikke kan undslippe, og sørg for, de ikke kan gnave i ting som ledninger, møbler osv.

Mus kan løftes ved at tage nænsomt fat i haleroden, mens der støttes under dyret med den anden hånd. Hvis musen er tam og føler sig tryk, kan den løftes med skålførmede hænder under dyret, eller den kan trænes til selv at hoppe op i hånden. Træning kan være en stimulerende aktivitet for mus og kan være en fordel for begge parter, f.eks. ved indfangning. Udover at lære at komme på kald kan de også med regelmæssig og konsekvent træning trænes til andre ting. Træning kan med fordel foregå ved brug af bestemte lyde, først ved fodring og dernæst til bestemte formål/udfordringer. Godbidder, som solsikkefrø eller små hundekiks (uden farve, kunstige tilsætningsstoffer o.l.) kan bruges som belønning under træning.

Husmus er aktive, adrætte og hurtige dyr. De er gode til at løbe, klatre, hoppe (op til over 45 cm) og svømme, og halen bruges her som balanceorgan. Selvom de normalt bevæger sig på alle fire ben, sidder eller står de også ofte op på bagbenene for at have forbenene fri til at håndtere føde eller for at undersøge ting. Med denne aktive levevis bør der i buret være god mulighed for musene for at bevæge sig rundt, kravle og klatre. Det tilgodeses ved et stort grundareal i buret, forskellige platforme i højden og andet inventar, f.eks. grene og rør, som musen kan klatre rundt på og i. Løbehjul (med fast bund, ikke træmmer) kan installeres som supplement til (aldrig som erstatning for) et ellers rummeligt og stimulerende anlæg.

7 Fodring

Vilde husmus er primært frøspisende og supplerer med frugt, svampe og insekter. I association med mennesker ses de også at indtage diverse husholdningsaffald. I visse tilfælde spiser mus deres egen afføring for at opnå næringsstoffer produceret af bakterier i indvoldene.

Foderblandinger til mus og rotter skal gives som basiskost, suppleret med evt. en gnaverblanding samt usprøjtet, frisk frugt og grønt, kogte kartofler, ris og pasta samt diverse insekter. Undgå emner direkte fra køleskabet. Frø, nødder og melorme bør gives med måde, da de er fedende emner.

En salt-/mineralsten bør altid være i buret. Foder og vand (f.eks. i flaske) skal også altid være tilgængeligt, da mus let kan svækkes af sult og tørst.

8 Sociale behov

Husmus er aktive og adrætte dyr, og de skal have gode klatremuligheder i anlægget. Gem foderet rundt omkring, så de skal bruge tid, kræfter og deres sanser på at lede efter og få fat i det. Foto: Vladimír Motycka

Husmus spiser i naturen primært frø samt lidt frugt og insekter, men hvor de lever tæt på mennesker, forsyner de sig også ved diverse husaffald. Foto: Klaus Rudloff

Husmus lever naturligt i grupper bestående af en han, flere hunner og deres afkom. De er derfor meget sociale dyr, der skal holdes flere (mindst to) sammen for at trives.

Hold kun han og hun sammen, hvis der ønskes yngel. Kuldsøskende eller individer, der er opvokset sammen, er oftest lette at holde sammen. Lad dog ikke kuldsøskende yngle med hinanden, da det vil resultere i indavlet afkom. Hunner er mindre aggressive over for hinanden end hanner, der naturligt er territorielle. Hvis man ønsker unger, bør der kun være en han pr. bur, da de forsvare deres område aggressivt mod andre hanner. To hanner, der er vokset op sammen, vil dog i nogle tilfælde kunne holdes sammen (uden hunner i nærheden), dog kun hvis pladsen er tilstrækkelig stor og der er masser af skjul. Jo yngre de er ved sammensætningen, des større er chancen for, at de accepterer hinanden.

Husmus ses at lege med hinanden, og de kan også finde på at soignere hinandens pels, hvilket udover at have en hygiejnisk funktion også har en betydning for de sociale forhold. Husmus bruger primært lugt og lyd i kommunikationen med hinanden, mens de generelt ser dårligt og er helt eller næsten farveblinde. Feromoner (duftstoffer) udgives fra duftkirtlen ved kønsorganerne, fra hannens kraftligt lugtende urin samt fra hans tårer. Husmus kan opfatte og udgive lyde over et bredt frekvens-spektrum, op til 100 kHz (ultralyd; langt over hvad mennesker kan høre). Pib bruges i langdistancekommunikation, f.eks. til advarsler, mens ultralyd bruges over korte afstande, f.eks. af hannen under kurtisering af hunnen. Slåen med halen, stive ben, strittende pels, snuden i luften og stampen i jorden er tegn på aggressivitet. Et individ, der stiller sig på bagbenene og vender hovedet væk fra modparten, signalerer underkastelse.

Husmus lever naturligt i grupper og er meget sociale dyr. De skal derfor altid holdes mindst to, og gerne flere, sammen. Bemærk at de yngler let, og en han og hun skal derfor kun holdes sammen, hvis der ønskes unger. Individer, der er vokset op sammen, er typisk lettest at holde sammen. Foto: Doug Greenberg

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

I naturen vil hannen parre sig med de fertile hunner i sit territorium året rundt, undtagen i de koldeste måneder. Hunner i samme flok er som regel fertile samtidigt i mindre end en dag, ca. hver 4.-6. dag. I visse tilfælde kan cyklussen være stoppet, hvor bl.a. feromoner fra hannens urin kan udløse brunst hos hunnerne. Mus er kendt for at kunne formere sig hurtigt, og en hun er i stand til at få op til 11 kuld pr. år.

En optimal avlsgruppe består af en han og 2-4 hunner. Ved flere hunner kan konkurrencen mellem ungerne blive så stor, at de svageste ikke får nok næring og dør. Redekasser bør være tilgængelige for ynglende hunner, og reden bygges af blødt materiale som hør, halm, tøjstykker og/eller papirstimler.

Drægtighedsperioden er ca. 3 uger, dog mere, hvis moderen stadig dier det forrige kuld. Kuld størrelsen er 3-15 unger, men normalt et sted i midten. Hunnen kan blive drægtig igen kort tid efter fødslen.

Moderen og ungerne bør have ro de første par dage efter fødslen. Nyfødte unger vejer ca. 1 g og er blinde og pelssløse. Pelsen begynder at vokse ud efter 3 dage, og ungerne er fuldt pelsslædte efter 10-14 dage. Øjnene åbnes, når ungerne er 1-2 uger gamle. I 18-20-dages-alderen fravænnenes de mælken, hvorefter de vil begynde at forlade reden.

Hanner bliver normalt kønsmodne i 6-ugers-alderen, hunner i 8-ugers-alderen. Begge køn er dog set at kunne yngle allerede som 5 uger gamle. Af hensyn til hunnernes vækst og helbred bør de dog ikke parres, før de er mindst 9 uger gamle. Ungerne er fuldt udvoksede i ca. 14-ugers-alderen.

Ungerne bør være mindst 5 uger gamle, når de fjernes fra moderen.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Nys og besværet vejtrækning evt. med hvæsende/klikkende lyde er tegn på luftvejsinfektion, som oftest skyldes træk, kulde, utilstrækkelig ventilation af buret og mangelfuld rengøring. Luftvejsinfektioner skal behandles hos dyrlægen.

Mus kan let blive overvægtige, hvis de får for meget fedende kost, f.eks. frø, nødder og melorme. For proteinholdigt foder kan resultere i allergi med små sår til følge. Undgå også for meget sukkerholdigt foder, da kindtænderne kan risikere at udvikle karies.

Husmus kan rammes af den dødelige og smitsomme Tyzzer's disease, hvis symptomer er diarré, træthed og appetittab. Fjern straks individet fra gruppen og opsig dyrlægen ved mistanke om denne sygdom, da den hurtigt kan sprede sig til andre individer og hvis ubehandlet kan medføre døden inden for meget kort tid.

11 Øvrige informationer

Udbredelse og levesteder

Husmusen menes at stamme fra Asien, formentlig Indien, men den har spredt sig, både naturligt og ved menneskets hjælp, til hele verden med undtagelse af polarområderne og dele af Sydamerika og Afrika. Husmusens store udbredelse og samlede store bestand gør, at den på ingen måde er en truet art (IUCN: Least concern). Husmusen udkonkurreres mange steder af andre små pattedyr, f.eks. skovmusen. Til gengæld er husmusen yderst tilpasningsdygtig og kan uden problem leve tæt på mennesker. Nogle steder, hvor den er blevet introduceret til, er den en invasiv art, der fortrænger hjemmehørende dyrearter.

Flere informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr (www.aber.dk).

Denne pasningsvejledning er udarbejdet af Dyrenes Beskyttelse i samarbejde med Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr. Beskrivelserne er dermed et udtryk for, hvordan vi mener, arten bør holdes, således at dens fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov opfyldes. Der tages forbehold for, at arten kan holdes på andre velfærdsmæssigt forsvarlige måder end dem beskrevet. Ligeledes tages forbehold for, at ny viden om artens biologi og erfaringer med dens hold kan foreligge efter udarbejdelsen af denne vejledning.